

ریاست اساتذہ
دیوبند دیوبند
ترجمہ عبد اللہ سالاروند
ادبیات

1599

سرشناسه	: دیویس، دیوید، ۱۹۴۹ - م. Davies, David
عنوان و نام پدیدآور	: زیباشناسی و ادبیات / دیوید دیویس؛ ترجمه عبدالله سالاروند.
مشخصات نشر	: تهران، نقش جهان، ۱۳۹۹.
مشخصات ظاهری	: ۲۸۸ ص.
شابک	: 978-964-6688-80-3
وضعیت فهرست‌نویسی	: فیپا
یادداشت	: Aesthetics and literature, 2007. عنوان اصلی:
یادداشت	: کتابنامه.
موضوع	: ادبیات - زیبایی‌شناسی.
موضوع	: Literature -- Aesthetics
شماره افزوده	: سالاروند، عبدالله، ۱۳۶۰ -، مترجم.
رده‌بندی کنگره	: PN۴۵
رده‌بندی یوئی	: ۸۰۱/۹۳
شمار کتابشناختی ملی	: ۵۸۸۲۱۲۱

نقد و نظر

دیوید دیویس
زیباشناسی و ادبیات
 عبدالله سالاروند
 چاپ اول: ۱۳۹۹

صفحه‌آرایی و آماده‌سازی چاپ: پویا
 شمارگان: ۱۱۰۰ نسخه

کلیه حقوق چاپ محفوظ و متعلق است به:

نقش جهان

تهران، خیابان انقلاب، خیابان ۱۲ فروردین،
 خیابان وحید نظری، کوچه جاوید ۱، شماره ۱

تلفن و نمابر: ۴۸-۶۶۷۵۴۴۷-۷۶

شابک: ۹۷۸-۹۶۴-۶۶۸۸-۸۰-۳

فهرست

۹	پیشگفتار
۱۳	فصل اول: ماهیت ادبیات
۳۵	فصل دوم: اثر ادبی چیست؟
۵۷	فصل سوم: ماهیت داستان
۷۹	فصل چهارم: خوانش داستان (۱): محققیت داستانی
۱۰۷	فصل پنجم: خوانش داستان (۲): نقد آثار ادبی
۱۴۳	فصل ششم: ماهیت شخصیت‌ها در داستان
۱۷۳	فصل هفتم: ادبیات و عواطف
۱۹۹	فصل هشتم: ارزش شناختی ادبیات
۲۲۷	فصل نهم: ادبیات، اخلاق و جامعه
۲۵۷	پی‌نوشت‌ها
۲۶۹	کتابشناسی
۲۷۷	واژه‌نامه
۲۸۳	نمایه

در این کتاب پرسش‌ها، هدفی را بررسی خواهیم کرد که در هنرهای ادبی مطرح هستند.^۱ علاقه‌ی فیلسوف به ادبیات مانند علاقه‌ی او به دیگر کردارها و کنش‌های انسانی چون علم، حقوق و زندگی جسمی است. فیلسوف می‌کوشد ما را در فهم بهتر ماهیت این کردارها یاری دهد. ماهیت این کردارها هنگامی روشن می‌شود که هدف و غایت آنها، چینی و عناصر سازنده‌ی آنها، معیارهای حاکم بر مشارکت در آنها و نیز پرسش‌های اخلاقی که از آنها سربرمی‌آورد روشن شود. پاره‌ای از مسائلی که گریبان فیلسوف را می‌گیرند برای مردم بازانديشي که به آن کردارها مشغول‌اند هم آشنا است. پاره‌ی دیگر برای کسی آشنا نیست و فیلسوف است که بر جنبه‌های مغفول کردارها انگشت می‌گذارد تا از این راه به فهم بهتر آنها کمک کند.

در این کتاب چهارگونه پرسش را که فیلسوفان در حوزه‌ی هنر ادبی دنبال کرده‌اند بررسی می‌کنیم. نخستین گونه پرسش‌های «وجودشناسی» است. موضوع این پرسش‌ها چیستی و طبقه‌بندی اشیایی است که در کردارهای ادبی نقش دارند. چند پرسش اصلی وجودشناسانه اینها هستند: اثر ادبی چه گونه چیزی است و شیوه‌ی بودنش کدام است؟ زمینه‌ی [تاریخی و اجتماعی] متن یک

۱. همه‌ی پانویست‌ها از مترجم است. نکته‌های مؤلف که در متن با شماره‌ای درون کروشه مشخص شده‌اند در پایان کتاب زیر عنوان پی‌نوشت‌ها آمده‌اند.

اثر ادبی تا چه اندازه در هویت آن نقش دارد؟ اگر بیشینه‌ی آثار ادبی در جرگه‌ی داستان طبقه‌بندی می‌شوند (که بی‌تردید درست هم هست)، حیث داستانی‌شان، داستانگی‌شان، به چیست؟ آیا باید شخصیت‌های داستانی را برخوردار از نوعی وجود بدانیم تا چگونگی فهم داستان‌ها و سخن گفتن پیرامون آنها بر ما روشن شود؟ اگر به پاسخ مثبت برسیم پرسش متعاقب این خواهد بود که شیوه‌ی وجودی شخصیت‌ها کدام است؟ چه گونه وجودی دارند این پدیده‌های داستانی؟

پرسش‌های گونه‌ی دوم به «شناخت‌شناسی» برمی‌گردند. در شناخت‌شناسی چند پرسش محوری مطرح است، از جمله این پرسش که مدعای فهم آثار ادبی بر کدام بنیاد و دامن‌های عقلی استوار است و فهم آثار ادبی چگونه شالوده‌ی کنش نقد و کنش تفسیر آثار ادبی را فراهم می‌آورد. برای مثال فهم ما از روایت‌های داستانی چگونه برآمده است و سرچشمه‌ی حقیقت داستانی یعنی آنچه در داستان حقیقت می‌دانیم و باور می‌کنیم چگونه توجیه می‌شود. پرسش دیگر به دلالت قصد مؤلف برای فهم و تحسین آثارش برمی‌گردد؛ آیا فقط یک تفسیر «درست» از هر اثر ادبی هست (همان تفسیر که مقصود مؤلف بوده) یا چنین است که آثار ادبی اجازه و امکان چند تفسیر متفاوت و به بیان ساده‌تر «درست» را می‌دهند؟

پرسش‌های گونه‌ی سوم آنهاست که به چند و رنگ تأثیرپذیرفتن ما خوانندگان از آثار ادبی مربوط است. آیا عواطفی که نسبت به شخصیت‌های داستانی پیدا می‌کنیم عواطف راستین‌اند یا شبه‌عواطف‌اند؟ اگر عواطف راستین‌اند پس آیا ما هنگام درگیر شدن با داستان آن را واقعی دانسته و رویدادهای آن را واقعی می‌کنیم؟ چرا داستان‌هایی را دنبال یا طلب می‌کنیم که در ما عواطف منفی چون ترس یا غم برمی‌انگیزند حال آن‌که در زندگی واقعی از چنین عواطفی پرهیز داریم؟

گذشته از این سه گونه پرسش، می‌توان درباره‌ی ارزش شناختی یا ارزش اخلاقی که درگیر شدن با آثار ادبی برای مخاطب به ارمغان می‌آورد و نیز درباره‌ی انواع معیارهای اخلاقی و حقوقی که باید بر خلق و توزیع آثار ادبی حاکم باشد پرسش کرد. آیا آثار ادبی شناخت و آگاهی ما نسبت به جهان بیرون از داستان را افزایش می‌دهند؟ اگر آری، چگونه؟ آیا ادبیات ارزش اخلاقی دارد و اگر دارد، آیا

ارزش اخلاقی آن موجب ارتقای ادبیت آن می‌شود؟ آیا مجاز هستیم آن آثار ادبی را سانسور کنیم که اعضای جامعه را پریشان‌احوال یا اندوهگین می‌کنند؟ در نگارش این کتاب، اندیشه‌هایی را که در نوشته‌های دیگرم آمده اقتباس کردم یا بسط دادم. چارچوب کلی که برای اندیشیدن درباره‌ی آثار هنری در فصل اول معرفی می‌شود با تفصیل بیشتر در فصل سوم کتاب دیگرم، هنر در مقام نمایش، توصیف شده است. در فصل دوم برخی موضوع‌ها که در مقاله‌ی «آثار، متون و زمینه‌ها» آمده دوباره مطرح می‌شوند. در فصل سوم و چهارم نکته‌هایی را بسط دادم که در مقاله‌ی «حقیقت داستانی و مؤلفان داستانی» آمده‌اند. فصل پنجم در بردارنده‌ی استدلال‌هایی است که برخی از آنها در مقاله‌ی «قصدهای معناشناختی، بنای آثار و معنای اثر» آمده‌اند. این مقاله خود در کتابی با نام *خوانش‌های معاصر در فلسفه‌ی ادبیات* که با همکاری کارل ماتیسون نوشته‌ام و در آینده منتشر خواهد شد می‌آید. پاره‌ای دیگر از استدلال‌های فصل پنجم در مقاله‌ی «تکثرگرایی تفسیری و روش‌شناسی هنر» آمده که در *مجله‌ی بین‌المللی فلسفه* (۱۹۹۶) به چاپ رسیده است. در فصل هشتم نیز به مقاله‌ی دیگرم «یادگیری از طریق روایت‌های داستانی در علوم و هنر» نظر داشته‌ام که در حال داوری است و در آینده منتشر خواهد شد.